

A black and white portrait of a man, likely a portrait of the author Paul Vechev, wearing a fedora hat and a dark coat with a scarf. The background is dark and out of focus.

Paul Vechev

Erich Maria
REMARQUE

Stručný životopis velkého romantika

ERICH MARIA REMARQUE

Stručný životopis velkého romantika

Paul Vechec

Erich Maria Remarque
Stručný životopis velkého romantika

edice knihovnicka.cz
Tribun EU
2011

© Paul Vechec, 2009
Cover © Pavla Adámková, 2009
Typography © Jana Horáková, 2009

Úvod

Říká se, že Erich Maria Remarque prodal na celém světě více knih svého románu *Na západní frontě klid*, než se za stejnou dobu prodalo Bibli. Bez ohledu na toto tvrzení se stal Remarque svým fascinujícím životem a velkou popularitou svých románů nejznámějším a nejčtenějším spisovatelem dvacátého století.

Román *Na západní frontě klid* je jeho druhým knižně vydaným románem. Svým obsahem a formou se však značně liší od všech textů, které Remarque do té doby napsal. Touto prací se vlastně rodí spisovatel a jeho osobitá forma písemného vyjadřování. V románu popisuje působivou formou život prostého vojáka v zákopech první světové války. Ve skutečnosti však zachycuje svoji vlastní historii a zážitky z této války. Jeho příběh je silně působícím důkazem o nehoráznosti všech válek. Další romány vlastně nepřímě navazují na toto jeho nejznámější dílo. Obsahují silné protiválečné cítění autora a jejich příběhy se odehrávají na pozadí historicky významných událostí v Evropě a v Německu od první světové války do poválečného období druhé světové války.

Náměty k románům Remarque čerpal z různých epizod svého života. Nechával se také inspirovat některými příběhy blízkých přátel. Protagonisté jeho románů, stejně tak jako on, vzpomínají na nedávné dětství, kdy pečlivě zakládali sbírku motýlů, poštovních známek a četli knihy od spisovatelů, jakými byli Thomas a Heinrich Mannovi, Arthur Schopenhauer, Stendhal, Proust, Flaubert, Franz Werfel, Rilke a Jack London. Ulice a domy, ve kterých Remarque žil a pracoval, se opětovně nacházejí v jeho románech. Stejně tak charaktery literárních postav a osobností jsou často přímo odvozené od skutečných osob, se kterými Remarque žil a které dobře znal. Přál si, jako každý spisovatel, aby popisované epizody, povahy osob a celková atmosféra doby byly známy i nastupujícím generacím.

Erich Maria Remarque byl velmi dobrý pozorovatel lidí, přírody a zvířat, která měl rád. Žil jako romantik, miloval ženy a ony milovaly jeho. Měl pochopení pro lidskou slabost a pro každého živoucího tvora. Přestože byl již od svého mládí slavnou osobností, zůstal po celý svůj život velmi skromným, tolerantním a šlechetným člověkem.

Paul Vechec, duben 2008

Ce livre est dédié à mon fils Pierre

Genève, le 10 avril 2008

Říše snů a skutečnost

Německé město Münster je známé také tím, že v něm byla 24. října 1648 podepsána mírová smlouva o ukončení třicetileté války v Evropě. Stalo se tak přesně 250 let před tím, než se v blízkém městě Osnabrück narodil **Erich Paul Remark** (Erich Maria Remarque). Byla středa 22. června **1898**, osm hodin a dvacet minut večer.

Jeho otec Peter Franz Remark uviděl světlo světa 12. června **1867** v městečku Kaiserswerth. Pocházel z třetí generace al-saského (francouzského) rodu Remarquů. Ve dvaceti osmi letech přišel do města Osnabrück, kde začal pracovat jako vazač knih v místní tiskárně pana Prelleho.

Byl štíhlý, středně vysoké postavy a nosil hustý černý knír. Za svou práci byl málo a nepravidelně placený. U kolegů v tiskárně nebyl příliš oblíbený. Svojí povahou nepřispíval k vytváření dobrých pracovních vztahů. Byl velký puntičkář a spíše uzavřený samotář se sklonem k okultismu.

Matka Anna Maria Remarková, rodným jménem Stallknechtová, se narodila 21. listopadu **1871** v městě Katernberg. Po svém sňatku s Peterem Franzem Remarkem v roce **1895** s ním odešla do Osnabrücku. Od svých dívčích let byla útlé postavy a později často churavěla. Její zdravotní stav se zhoršil po porodu prvního syna jménem Theodor Arthur v červenci **1896**. Chlapec měl od narození velmi křehké zdraví a nakonec v říjnu **1901** zemřel. To měl její druhý syn Erich Paul Remark už tři roky. Matka ho nevzala na pohřeb jeho bratra. Po návratu z pohřbu mu však vážným a důrazným hlasem řekla: „*Nyní musíš být ty ten nejlepší.*“ Její první dcera Erna se narodila v roce **1900** a druhá dcera Elfriede v roce **1903**. Zdravotní stav matky se však po čtyřech porodech postupně zhoršoval.

Z několika zachovaných dopisů je patrné, že rodina nebyla příliš soudržná a ani spjatá s jedním domovem. Byla chudá a nemohla platit nájemné. Proto se v Osnabrücku často stěhovala z jednoho bytu do druhého, někdy i ve stejné ulici. Erich Maria Remarque byl citové, velmi vstřícné a emocionální dítě. Od mládí však marně hledal v rodinném prostředí své místo a uspokojení. Když dosáhl osmnácti let, rodina se stěhovala již po jedenácté a bydlela na Hakenstrasse 3.

Nestálost domova měla značný vliv na jeho životní dráhu. Erich Maria Remarque v životě stále hledal „svůj domov“ spojený s důvěrným přátelstvím, láskou, vzájemnou solidaritou a bezpečím. Není náhodou, že tato témata se často objevují v jeho románech.

V roce **1904** začal mladý Erich navštěvovat katolickou obecní školu „Domschule“ v Osnabrücku. Po čtyřech letech přešel na střední školu „Johannisschule“. Po ukončení základní školy v roce **1912** nastoupil tříleté studium na katolické přípravné škole v Osnabrücku.

Erich se také učil hrát na klavír. Matka si přála, aby se stal pianistou a hudebním skladatelem. Katolickou přípravnou školu ukončil v roce **1915** a přešel na katolické gymnázium pro učitele základních škol, stále v Osnabrücku. Remarque byl nadaný a talentovaný student. Po celou dobu studia byl nejlepším žákem ve třídě. Tak se o něm později vyjadřují jeho spolužáci. Student Remarque se seznamuje s mladým místním umělcem, malířem obrazů, spisovatelem a poetou, který se jmenuje Fritz Hörstemeier. Navazují spolu důvěrný přátelský vztah a s dalšími pěti mladými idealisty v Osnabrücku tvoří skupinu, kterou pojmenují *Die Traumbude* (*Říše snů*). Pravidelně se scházejí v podkrovním bytě Fritze Hörstemeiera na Liebigstrasse 34. Diskutují o náboženství, kultuře, umění a o aktuálních otázkách doby. Tuto skupinu mladých tvořili Frederich Vordemberge, Rudolf Kottman, Hans Ballhausen, Erika Haasová a Pauline Spenckerová. Během svého studia na gymnáziu Remarque doučuje děti ze zámožnějších rodin a vede kurzy hry na klavír. Za vydělané peníze si kupuje knihy a módní oblečení. Velmi dbá na to, aby byl vždy pečlivě a vkusně oblekaný. Čte spisovatele, jakými byli F. M. Dostojevskij, Jack London a Thomas Mann, obdivuje spisovatele Hermanna Hesseho a jeho nově upravený román *Peter Camenzind* (1904). Šestnáctiletý Remarque vydává v místních novinách svoji první publikaci; článek s názvem *Nadšení a úsilí brigády mladých*.

Píše se rok **1916** a válka, která začala v srpnu **1914**, trvá proti všeobecnému očekávání déle než šest měsíců a pokračuje již druhý rok. Německá armáda přešlapuje na všech frontách. Má velké ztráty na lidech a potřebuje stále více nových a mladých lidí. Celým Německem probíhá intenzivní nacionalistická kampaň na podporu válčící armády. Erich Paul Remark byl aktivním členem Mládežnické jednotky v Osnabrücku (sdružení německé mládeže s vojenskou strukturou a orientací). Tyto organizace se silným nacionalistickým zaměřením byly v té době po celém Německu. Měly vychovávat německou mládež k disciplíně a připravovat ji na život slušných a zákony respektujících občanů německé monarchie.

Většina mladých chlapců byla hrdá na členství v těchto jednotkách a považovala za svoji čest sloužit vlasti v bojující armádě. Mladí si přáli jít bojovat na frontu za národní svobodu a za prosazování německých hodnot a morálky v celé Evropě.

V listopadu **1916**, po často opakovaném a dlouhotrvajícím vlasteneckém přesvědčování jejich třídním profesorem jménem Kanschorek, osmnáctiletý Remarque podléhá nacionalistické atmosféře doby. Spolu s několika dalšími kamarády ze třídy mají vznešené ideály, jsou připraveni bojovat za svou vlast a za vykoupení civilizace v celé Evropě.

21. listopadu **1916** nastupuje odvedený Remarque do kasáren Kaprivi v Osnabrücku, kde začíná základní vojenský výcvik. Je však nepříjemně překvapen tvrdou vojenskou disciplínou a velmi pobouřen prušáckým vojenským drilem, který spolu se svými kamarády těžko snášel.

V květnu **1917** dokončuje vojenský výcvik v nedalekém městě Celle a je zařazen k 78. pěšímu pluku do 1. roty 1. záložního praporu. V očekávání odchodu na frontu Remarque pracuje ve skladu vojenského materiálu.

Na frontě mezitím doznívaly důsledky velké německé ofenzívy u Verdunu (Francie). Tato známá bitva si vyžádala přes 700 000 mrtvých a raněných na obou stranách.

Bitva u Verdunu začala 21. února **1916** v osm hodin třicet minut ráno těžkým dělostřeleckým bombardováním francouzských postavení. Po devítihodinové německé dělostřelbě ztratil kopec, na kterém byly francouzské obranné pozice, sedm metrů svojí výšky.

V září **1916** se proslýchalo, že USA, Kanada a Austrálie brzy vstoupí do války proti Německu. Němci však těmto zprávám nepřikládali velký význam. Jejich nacionalistický optimismus v zemi byl stále stejně silný. Na frontě tomu ale bylo jinak.

12. června 1917, několik dní před svými devatenáctými narozeninami, Remarque odchází na západní frontu. V Ham-Lengletu (Belgie) je přidělen ke 2. rotě polních rezerv do 2. oddílu strážních záloh. Brzy nato se ocitl více na severu Belgie, poblíž strategického Houthulst Forestu, asi 25 km severně od města Ypers. Toto území je dodnes uzavřené veřejnosti. Stále se zde nachází nebezpečná stará munice, různé chemikálie a vojenský materiál z první světové války. Na tomto úseku západní fronty se odehrál jeden z nejtěžších a nejkrvavějších bojů „Velké války“, jak je první světová válka často nazývána. Strategický Houthulst Forest (Hutulský les) byl bez přestání pod palbou anglického dělostřelectva. Remarque měl se svými kamarády udržovat dobrý stav zákopů a jejich obranných zařízení. Před německými zákopy stavěl a opravoval zátarasy z ostnatých drátů a těžkých železných travers. Tato práce byla velmi namáhavá a hlavně nebezpečná. Prováděla se většinou v noci na nechráněném prostranství. Remarque a jeho kamarádi tak často byli jen několik desítek metrů od prvních zákopů nepřítele a jeho ostřelovačů.

Ve stejné době se na německé straně západní fronty, kam přichází Remarque, nacházel i 16. bavorský pěší pluk, ve kterém sloužil jiný rakousko-německý voják v hodnosti desátníka, jmenoval se Adolf Hitler (27 let). Tato shodná událost není všeobecně známá. Mladý Hitler byl tenkrát velmi horlivý a odvážný vojenský doručovatel. Běhal v prvních liniích pod palbou nepřítele od zákopu k zákopu a roznášel písemné rozkazy velitelů. Stejná životní zkušenost dvou mladých vojáků však vyústila u každého z nich v silně protikladný osud. Oba, Remarque i Hitler, bojovali za stejnou věc v tutéž dobu na stejné straně fronty a možná i ve stejných zákopech. Pro oba dva byla válka první otřesnou životní zkušeností. Oba byli v této válce zraněni, každý měl rád svého psa, kterého si našel po útoku v zákopech nepřítele, a později oba píší knihy. Tímto ale jejich osudová podobnost končí. Po této válce se jeden z nich stane nejznámějším a nejčtenějším spisovatelem dvacátého století, zatímco druhý končí jako nejznámější a nenáviděný válečný zločinec sebevraždou.